Informasjon om CRPD

I dette heftet kan du lese litt om noen artikler i CRPD.

Bakerst finner du forklaring av noen ord.

De ordene som er forklart er merket med gult.

CRPD

NASJONALT NETTVERK

Innhold

Artikkel 1, 2 og 3 om formål, definisjon og generelle prinsipper 3
Artikkel 9 om tilgjengelighet 5
Artikkel 12 om likhet for loven 8
Artikkel 21 om ytringsfrihet og tilgang til informasjon 10
Artikkel 24 om utdanning 12
Artikkel 25 om helse 14
Artikkel 26 om habilitering og rehabilitering 16
Artikkel 27: Arbeid og aktivitet 17
Artikkel 29 om deltakelse 20
Artikkel 30 om deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelse og idrett 22
Forklaring av ord 25

1.Hvorfor har vi CRPD?

CRPD er en avtale mellom mange land i verden.

Avtalen er viktig for at mennesker med funksjons-nedsettelse skal få oppfylt menneske-rettigheter.

Det betyr at alle mennesker har samme verdi og rett til respekt, innflytelse og selvbestemmelse, selv om de har en funksjons-nedsettelse.

2.Prinsipper

Prinsipper er en viktig regel som brukes når vi bestemmer noe og tar viktige valg.

Det er 8 forskjellige prinsipper i CRPD.

1. Selvbestemmelse. Alle bestemmer over sine liv.

2. Ingen skal diskrimineres. Ingen skal behandles annerledes.

3. Deltakelse og inkludering. Alle skal få være med.

4. Respekt for forskjeller. Det er normalt at folk er forskjellige.

5. Like muligheter. Alle skal ha like muligheter.

6. Tilgjengelighet. Samfunnet skal være tilgjengelig.

7. Likestilling. Kvinner og menn er like mye verdt.

8. Respekt for barns utvikling. Barn skal høres og utvikle seg.

Artikkel 9 om tilgjengelighet

1. Du skal komme deg fram

Du skal kunne bruke alle de samme stedene som andre.

Det betyr for eksempel:

• Du skal kunne komme inn i bygninger.

• Du skal kunne bruke buss og tog.

• Du skal kunne bruke toaletter og andre rom.

2. Du skal få informasjon du forstår 🕮 💡

Informasjon skal være lett å forstå.

Det kan for eksempel være:

• Kortlest tekst.

• Bilder og symboler.

• Hjelp til å forstå informasjon.

3. Du skal kunne bruke internett og data 💻 🖩

Nettsider og digitale tjenester skal være enkle å bruke.

Du skal kunne få hjelp hvis du trenger det.

4. Du skal kunne være med 🤝

Tilgjengelighet gjør at du kan være med i samfunnet.

Du skal kunne:

• Gå på skole eller jobb.

• Være med på aktiviteter.

• Delta på møter.

• Si hva du mener.

5. Like muligheter ⚖️

Du skal ha de samme mulighetene som andre.

Ingen skal stenges ute fordi noe er vanskelig å bruke eller forstå.

Du skal få den hjelpen og tilretteleggingen du trenger.

Artikkel 12 om likhet for loven

1. Rett til å bestemme 📜✍️🏠💰

Du har rett til å bestemme i saker som handler om deg

og du har rett til å ta valg selv.

Du har rettslig handle-evne.

Det betyr for eksempel at du har rett til å

- Kjøpe ting.
- Skrive under på avtaler.
- Eie eller arve leilighet, hus og hytte.
- Rett til å bestemme over pengene dine.
- Rett til å låne penger til hus eller andre ting.

2. Støtte til å bestemme og ta avgjørelser 👭

Du skal få den støtten du trenger for å oppnå dine rettigheter.

Det betyr for eksempel at du må få hjelp og støtt du trenger for å ta viktige avgjørelser.

Du kan for eksempel få hjelp av noen du kjenner eller noe i kommunen.

3. Beskyttelse mot misbruk 🚫

Staten skal beskytte alle mennesker mot misbruk.

Dette inkluderer beskyttelse mot økonomisk utnyttelse og tvang.

4. Likhet for loven ⚖️

Du har rett til likhet for loven.

Dette betyr at du skal ha samme rettigheter og plikter som andre.

Du skal behandles med respekt.

Artikkel 21 om ytringsfrihet og tilgang til informasjon

1. Ytringsfrihet 🗣️📝📢

Du har rett til å uttrykke deg fritt. Du har rett til å mene og si hva du vil.

2. Tilgjengelig informasjon 📄🔍📚

Alle har rett til å få informasjon som de kan forstå.

Informasjon fra TV, radio, aviser og kommunen

skal være tilgjengelig for alle.

Dette er for eksempel

- Lyd
- Blindeskrift
- Punktskrift
- Tegnspråk
- Kortlest tekst

3. Støtte til kommunikasjon

Du skal få den støtten du trenger

for å kunne uttrykke deg og snakke med andre.

Dette kan for eksempel være gjennom bruk av

- Tolk
- Hjelpemidler
- Teknologi

4. Respekt for språk og kultur

Det skal vises respekt for alle sitt språk og kultur,

inkludert for eksempel tegnspråk.

Artikkel 24 om utdanning

1. Rett til utdanning 📚 🏫

Alle har rett til utdanning.

Dette inkluderer tilgang til skoler, universiteter

og andre plasser for utdanning.

Alle skal ha like muligheter til å utvikle sine sterke sider

og bidra med det de kan i samfunnet.

2. Inkluderende utdanning 🏫 📚

Utdanningen skal være inkluderende,

slik at alle kan lære sammen med andre.

Skolene skal være tilpasset alles behov.

Ingen må bli stengt ute.

3. Støtte

Du skal få den støtten og hjelpen du trenger for å lære.

Dette kan være spesialpedagoger, assistenter

eller tilpasset utstyr og bøker.

4. Livslang læring

Du har rett til livslang læring.

Dette betyr at du skal få lære gjennom hele livet,

både på skole og på andre steder du deltar i samfunnet.

Artikkel 25 om helse

1. Rett til gode helse-hjelp 🚑🩺💊

Du har rett til å få god helse-hjelp.

Du skal behandles med respekt.

Helsetjenester skal være tilpasset dine behov.

1. Tilgjengelige hjelp ♿🚑

Helse-hjelp skal være tilgjengelige og tilpasset alle.

Det betyr for eksempel:

- at bygninger, hus og rom skal være tilgjengelige så du kommer deg dit du skal.

- at informasjon gis så du forstår.

3. Forebygging og behandling

Du har rett til å få helse-hjelp som hjelper deg så du ikke blir syk

og du har rett til hjelp hvis du blir syk.

4. Respekt

Helse-tjenester skal gis med respekt.

Du skal få informasjon og støtte så du kan ta valg om din egen helse.

Artikkel 26 om habilitering og rehabilitering

1. Rett til hjelp til å klare seg selv

Dette betyr at alle skal få tjenester som hjelper dem å oppnå og beholde

best mulig funksjonsevne så de kan klare det de ønsker å gjøre selv.

2. Tilgjengelige tjenester 🦽

Tjenester skal være tilgjengelige og tilpasset dine behov.

Dette inkluderer både helse-hjelp og sosiale tjenester.

3. Støtte til å delta i samfunnet 🤝👫

Du skal få støtte, det kan inkludere opplæring, arbeidstrening

og andre aktiviteter som bidrar til inkludering.

4. Samarbeid

Dersom du har behov for hjelp fra flere tjenester

må de samarbeide til det beste for deg.

Artikkel 27: Arbeid og aktivitet

1. Rett til arbeid 🏢💼👷

Du har rett til en jobb du kan mestre.

Dette inkluderer rett til å velge arbeid

og å få rettferdige og gode arbeidsforhold.

2. Diskriminering 🚫⚖️

Det skal ikke være diskriminering på arbeidsplassen.

Du skal ha samme muligheter som andre til for eksempel å være

- medlem av fagforening
- få veiledning
- utdanning
- etterutdanning

3. Tilrettelegging ♿

Arbeidsplasser skal være tilrettelagt for alle.

Dette kan inkludere tilpasning av miljøet og omgivelsene

og du kan bruk hjelpemidler du trenger.

4. Støtte til arbeid

Du skal få støtte til å finne og beholde arbeid.

Det kan være gjennom opplæring, rådgivning og andre tjenester.

Artikkel 29 om deltakelse

1. Politisk deltakelse

Du har rett til å delta i det politiske og offentlige liv.

Å være med i politikken betyr

å være med å påvirke hvordan kommunen og landet vårt skal være.

Dette betyr for eksempel at du kan stemme på et politisk parti ved valg

og selv kunne bli valgt.

Foto: stortinget.no

2. Tilrettelegging ved valg 🗳️♿📋🔍

Valglokaler og valgmateriell skal være tilgjengelige for alle.

Dette kan inkludere bruk av hjelpemidler og tilpasset informasjon

så alle kan forstå.

Den som trenger hjelp får en hjelper.

Valget ditt skal være er hemmelig.

En hjelper kan ikke si at noen skal stemme på noe de ikke vil.

3. Deltakelse i organisasjoner 👥

Du har rett til å delta i organisasjoner og foreninger,

inkludert politiske partier og interesseorganisasjoner.

Artikkel 30 om deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelse og idrett

1. Kultur 🎭📚🎨

Du har rett til å delta i kulturlivet.

Du skal ha tilgang til

- Teatre
- Museer
- Kinoer
- Biblioteker
- Turistattraksjoner

Du skal også kunne delta i kulturelle aktiviteter som

- Kunst
- Musikk
- Teater

2. Fritid 🌳🛷⚽

Du har rett til å delta i fritidsaktiviteter.

Du skal ha tilgang til

- Parker
- Strender
- Idrettsanlegg

2. Idrett

Du har rett til å delta i idrett.

For eksempel å delta som utøver og som tilskuer.

Du skal ha tilgang til idrettsanlegg og utstyr som er tilpasset dine behov.

3. Barn

Alle barn har rett til å delta i lek og fritidsaktiviteter.

For eksempel må alle ha tilgang til lekeplasser og fritidsklubber.

Forklaring av ord

CRPD

Regler om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne.

Reglene sier at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter.

Artikler

CRPD er delt opp til å handle om ulike tema.

Hvert tema kalles en artikkel.

Det er til sammen 50 artikler.

Rettighet

Handler om det du har rett til å ha, få eller gjøre.

Rettslig handle-evne

Loven skal være lik for alle

og du har rett til å bestemme selv

og ta egne valg.

Ytringsfrihet

Retten til å si sin mening

Tilgjengelig

Når steder er tilgjengelig så kan du komme deg dit.

Da kan du gjøre det andre gjør der.

Når informasjon er tilgjengelig

kan du finne den og forstå den.

Diskriminering

Det finnes to typer diskriminering

- Å behandle noen forskjellig fra andre når det er unødvendig og blir urettferdig

- Å ikke tilrettelegge til noen som trenger det for å få like muligheter

Inkludering

Du får være med hvis du vil.

Ingen skal si at du ikke får være med.

Da blir du inkludert.

Habilitering og rehabilitering

Det handler om å få hjelp til å gjøre ting man kanskje har glemt

eller aldri har lært før

slik at man kan klare seg bedre i hverdagen.

Hjelpe kroppen og hjernen til å bli sterkere og bedre.

Sosiale tjenester

Det kan være hjelp med penger og ting du trenger.

En sosial tjeneste kan også være råd og veiledning.